

СУЧАСНІ СПІРАЛЬНІ СИСТЕМИ ТРАНСПОРТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПРОДУКТІВ

Токарчук О.А., аспірант

Ідея транспортування матеріалу циліндричною пружиною, що обертається, поміщеною в кожух, виникла порівняно давно і належить Х. Плюсту і Ф. Аренсу, які в 1926, 1928 роках запатентували в Німеччині новий вид конвеєра для переміщення вантажів.

Комплексне дослідження пружинного транспортера було почато в 1956 році Преображенським П. А. під керівництвом професора Григор'єва А. М. Деякі аспекти застосування пружинних транспортерів в сільськогосподарському виробництві розглянуті в роботах Резніка С. І., Каптура З. Ф., Артюх Н. Ф., Бок Н. Б., Кудзієва Е. М. та інших.

В перших теоретичних дослідженнях пружинних транспортерів (гнучких шнеків) Преображенським П. А. вивчалися питання руху ізольованої матеріальної точки в загальному випадку похилого швидкохідного шнека, що є загальними і для пружинного гнучкого шнека. Автор достатньо широко розглянув питання визначення продуктивності гнучкого шнека і споживаної ним потужності при транспортуванні порошкоподібних і дрібнозернистих матеріалів, висловив питання визначення середньої осьової швидкості переміщення матеріалів, оптимального кроку і частоти обертання гвинта. На підставі експериментальних досліджень, суміщаючи теорію руху ізольованої матеріальної точки з деякими закономірностями руху маси матеріалу в конвеєрах, ним виведена формула для визначення продуктивності гнучкого шнека (спірально-гвинтового або пружинного транспортера). Потрібну потужність він рекомендує визначати шляхом введення коефіцієнта опору переміщуваного матеріалу, який коливається в межах 5...20 залежно від виду матеріалу і характеру траси транспортування.

У разі безстержневого шнека (пружинного транспортера) Преображенський П. А. рекомендує визначати продуктивність згідно рівняння:

$$W = K_w F_K v_{zM} P,$$

де F_K - пл.оща поперечного перетину кожуха;

$v_{zМ}$ - середня осьова швидкість маси матеріалу, що транспортується.

А теоретичні і експериментальні дослідження направити на виявлення можливо простого виразу значення коефіцієнта продуктивності тільки через конструктивні параметри шнека, і при визначенні середньої осьової швидкості переміщення матеріалу користуватися середньою осьовою швидкістю ізольованої матеріальної точки, постійно притиснутої до кожуха силою інерції, що рухається.

Для випадку транспортування порошкоподібних і дрібнозернистих матеріалів, з урахуванням теоретичних і експериментальних досліджень Преображенський П. А. рекомендує наступну формулу для визначення продуктивності гнучкого шнека:

$$W = \frac{150n_g d^2}{D_h \left(\frac{D_k^2 - \delta^2}{\sin \alpha} \right) \sin \alpha_k \frac{\cos(\alpha_k + \varphi_1) \beta}{\cos \varphi_1}}$$

де n_g – частота обертання транспортуючої спіралі, хв^{-1} ;

d – зовнішній діаметр спіралі, м;

D_k – діаметр гнучкого кожуха, м;

δ – діаметр дроту спіралі, м;

$\alpha = \arctg S / \pi d_{cp}$ – кут нахилу гвинтової лінії до осі пружини, град.;

S – крок гвинтової лінії, м;

$d_{cp} = (d_1 - \delta)$ – середній діаметр спіралі, м;

d_1 – зовнішній діаметр спіралі, м;

$\alpha_k = \arctg S / \pi D_k$ – робочий кут нахилу гвинтової лінії до осі кожуха, град.;

φ – кут тертя ковзання матеріалу, що транспортується, за матеріалом спіралі, град.;

ρ – густина матеріалу, що транспортується, т/м^3 .

Порівняльна оцінка значення продуктивності по даній формулі для гнучкого шнека з внутрішнім діаметром гумового кожуха 38 мм, зовнішнім діаметром транспортуючої спіралі 34 мм, кроком гвинтової лінії спіралі 43 мм, діаметром дроту 5 мм, матеріал - кукурудзяна крупа і хлористий калій, показала, що розбіжності від експериментальних значень не перевищують 12%.

В роботі Каптура З.Ф. наголошується, що при невеликих частотах обертання робочого органу пружинно-гвинтового транспортера на зовнішні шари переміщуваного матеріалу безперервно впливає поверхня спіральної пружини, примушуючи їх переміщатися як в осьовому, так і в окружному напрямках. Зовнішні шари через внутрішню тертя матеріалу захоплюють в рух довколишні до них внутрішні шари, а ці, в свою чергу, захоплюють в рух прилеглі до них шари. Середня осьова швидкість всього потоку матеріалу залежить від швидкості і характеру переміщення зовнішнього шару. При великих швидкостях обертання робочого органу спостерігається не плавне ковзання матеріалу щодо кожуха і спіральної пружини, як це відбувається при малих швидкостях обертання, а стрибкоподібне, через ударну дію робочого органу на матеріал. Продуктивність рекомендується визначати введенням коефіцієнта продуктивності, що складається з добутку декількох коефіцієнтів.

В роботах Резніка Є. І. із співавторами розглянуті процеси переміщення сипких кормів спірально-гвинтовими транспортерами з урахуванням режимів роботи і обліком відцентрових сил інерції. Рекомендуються рівняння для визначення коефіцієнта осьового відставання частинки матеріалу від осьової швидкості переміщення гвинтової поверхні пружини.

Також він наголошує на перевагах спірально-гвинтових транспортерів: швидкість обертання пружини значно вища за швидкість робочого органу шнекового транспортера, що дає можливість, не знижуючи продуктивності, зменшити діаметр рукава транспортера і зробити його більш компактним; простота конструкції, в якій відсутні будь-які передавальні механізми від двигуна до робочого органу; маса матеріалу може транспортуватися по просторовій кривій при різних вигинах рукава транспортера; еластичність гвинтової пружини значно знижує ударні навантаження маси, що транспортується, і зменшує її дроблення.

Спірально-гвинтові транспортери можуть бути виготовлені трьох основних типів: транспортери з однією циліндровою гвинтовою пружиною, коли пружина виконує роль звичайного шнека, і, обертаючись,

просуває матеріал уздовж рукава; із змінним діаметром пружини (наприклад, Топен - Франція); з двома гвинтовими пружинами різного діаметра, різного напрямку обертання різної навивки спіралі. Внутрішня пружина при цьому варіанті компоновки виконує і роль очищення, що запобігає забиванню кожуха матеріалом. Продуктивність двопружинних транспортерів при звичайному переміщенні сипких матеріалів на 40...50 % вище, ніж транспортерів з однією пружиною.

Рекомендовані параметри гвинтових пружин:

Зовнішній діаметр пружини, мм	25...50	75...90	90...110
Довжина гвинтової пружини, м	16...15	10...8	8...3
Товщина дроту, мм	4...6	6...8	8...10
Продуктивність, м ³ /год	1...4	6...8	8... 10

Про ефективність спіраль-гвинтових транспортерів можна судити за наступними даними:

- «Дж. Мартін», Франція: продуктивність 8 т/год, довжина пружини 10 м, внутрішній діаметр труби 63,5 мм, потужність двигунів 1,62 і 0,625 кВт, частота обертання пружин 1400 і 2800 хв⁻¹;

- «Ланделл», Англія: продуктивність 10 т/год, довжина пружини 9,1м, внутрішній діаметр труби 76,2 мм, потужність двигуна 2,2 кВт, частота обертання пружин 1400 і 2800 хв⁻¹;

- «Ф. Зеглер», Німеччина: продуктивність 8 т/год, довжина пружини 10 м, діаметр труби 63,5 мм, потужність двигуна 2,2 кВт, частота обертання пружин 1400 і 2800 хв⁻¹;

- «Н. Белояніс», Німеччина: продуктивність 15 т/год, довжина пружини 10м, діаметр труби 110 мм, потужність двигуна по 2,2 кВт, частота обертання пружин по 1000 хв⁻¹;

- ПШП-10, Росія: продуктивність 10 т/год, діаметр труби 120 мм, довжина траси 3,4 м, частота обертання шнека 550 хв⁻¹, потужність приводу 0,735 кВт, маса 170 кг

- Трьохпружинний, Франція (А.Топен): продуктивність 12 т/год, діаметр труби 90 мм, довжина траси 10 м, частота обертання пружин 1400, 2100 і 2800 хв⁻¹, потужність приводу 1,1 кВт, маса 100 кг.

Аналіз показує, що спіральні-гвинтові транспортери мають достатню для сільськогосподарського виробництва продуктивність, і по своїх техніко-економічних показниках не поступаються звичайним гвинтовим конвеєрам.

Висновки:

1. Існуючі технічні засоби транспортування, навантаження, вивантаження і зберігання продукції рослинництва і тваринництва, приготування і роздачі рідких і напіврідких кормів, прибирання території тваринницьких комплексів недостатньо повно забезпечують комплексну механізацію всіх технологічних процесів виробництва і переробки продукції рослинництва і тваринництва.

2. Конструкції існуючих технічних засобів надмірно різноманітні, не універсальні, метало- і енергоємні.

3. Останнім часом в нашій країні і за кордоном все більше застосування знаходять технічні засоби з пружинно-транспортуючими робочими органами, що забезпечують переміщення сипких, рідких і напіврідких сільськогосподарських матеріалів по складних трасах, а також рідин з високою густиною і в'язкістю з крупними органічними включеннями.

4. Не дивлячись на широке застосування шнеків в промисловості, теорія їх ще недостатньо розроблена, особливо безстержневих спіральні-гвинтових транспортерів при обертанні пружини у відкритому жолобі і закритому кожусі.

УДК 631.354.025: 633.34

ЗБИРАННЯ ВТРАЧЕНОЇ СОЇ

Томчук В. В.

Анотація. Приведена структура втрат насіння сої при збиранні. Визначена якість насіння залишеного на полі. Проаналізована можливість збирати насіння пирососами.

1. Постановка проблеми. Практика проведення збиральних робіт показує постійну наявність втрат насіння сої. Але у більшості випадків про втрати згадується мимохідь [4, 5, 6] із зазначенням як повинно бути